



# Minister Klimatu i Środowiska

---

DOP-WŚ.050.85.2024.1.AS  
3382899.13432499.10850200  
Warszawa, 08-10-2024

Pan  
Szymon Hołownia  
Marszałek Sejmu RP

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację poselską Katarzyny Osos w sprawie szopów praczy (interpelacja nr 4734), przedstawiam informacje poniżej.

**Ad. 1. „Czy do Ministerstwa docierają informacje o zwiększającej się populacji szopa pracza na Zachodzie Polski, w tym w woj. lubuskim, zachodniopomorskim i dolnośląskim? Jeśli tak, jakie dane w tym zakresie posiada Ministerstwo? Jaka jest skala wskazanego problemu?”**

Od lat obserwuje się stały wzrost liczebności szopa pracza w środowisku przyrodniczym na obszarze państw Unii Europejskiej, w tym Polski. Gatunek ten został celowo sprowadzony do Europy i wprowadzony poza zasięg naturalnego występowania przed II wojną światową jako zwierzę futerkowe. Zgodnie z literaturą przedmiotu (Święcicka i in. 2011<sup>1</sup>, Skorupski 2016<sup>2</sup>, Bartoszewicz i in. 2018<sup>3</sup>) pojedyncze osobniki wypuszczone lub zbiegłe z ferm hodowlanych były obserwowane od 1945 r. na Mazurach (w 1945 r. prawdopodobnie około 100 osobników wypuszczono pod Morągiem) i od lat 60-tych XX w. w Wielkopolsce (do lat 80-tych XX w. udokumentowano 12 przypadków ucieczek szopów praczy z ferm). Decydujące znaczenie dla inwazji tego gatunku w Polsce miały jednak zwierzęta wypuszczone lub zbiegłe z hodowli w dzisiejszych granicach Niemiec, w tym na wschód od Berlina, gdzie utworzyły one silne i stabilne populacje. Na skutek spontanicznej ekspansji rozprzestrzeniły się one w latach 90. XX w. z Brandenburgii na obszar dzisiejszych województw: lubuskiego i zachodniopomorskiego. Obecnie, według informacji udzielonej przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (dalej: „GDOŚ”), stabilne populacje występują przede wszystkim w województwach: lubuskim, zachodniopomorskim i dolnośląskim. Park Narodowy „Ujście Warty” jest obok okolic Szczecina jednym z dwóch miejsc w Polsce, w których w l. 2000-2004 po raz pierwszy obserwowano w stanie dzikim samice z młodymi.

Dane Instytutu Ochrony Przyrody PAN (dalej: „IOP”) o zasięgu szopa pracza w Polsce zamieszczone w Atlasie Ssaków Polski, gromadzone od 2010 r. pod kierunkiem prof.

---

<sup>1</sup> Święcicka D., Kubacki S., Zawiślak J., Gdula D., Monkiewicz M., Drewka M. 2011. Jenot i szop pracza jako gatunki ekspansywne w Polsce. Przegląd Hodowlany 6: 10-12

<sup>2</sup> Skorupski J. 2016. Inwazyjne i ekspansywne ssaki drapieżne w Polsce. Stud. i Mat. CEPL 49A: 58-72

<sup>3</sup> Bartoszewicz M., Zalewski A., Okarma H. 2018. *Procyon lotor* (szop pracza). Karta informacyjna gatunku. GDOŚ

Zbigniewa Głowacińskiego, według stanu na czerwiec 2024 r. pokazują, że w zasięgu występowania szopa pracza znajduje się niemal całe województwo lubuskie oprócz terenu Nadleśnictwa Karwin (północno-zachodnia część Puszczy Noteckiej), północnego fragmentu Lasów Lubniewickich na styku nadleśnictw Lubniewice i Skwierzyna, wschodniej części Gorzowskiego Parku Krajobrazowego, Puszczy Drawskiej na południe od drogi krajowej nr 22, terenów leśnych na południe od Ody w powiecie krośnieńskim i zielonogórskim między Gubinem a Zieloną Górą oraz obszarów mozaiki rolno-leśnej w rejonie Zielona Góra – Kożuchów – Szprotawa. Specjalistyczna literatura (Mysłajek i in. 2019<sup>4</sup>) informuje jednak, iż we wspomnianym fragmencie Puszczy Noteckiej szop pracz był stwierdzony przy użyciu wideopułapki w sierpniu 2019 r. Informacji o tempie i kierunkach ekspansji gatunku w kraju dostarcza praca Gabryśa i in. (2014<sup>5</sup>) oparta o ankiety przeprowadzone wśród leśników w 2003 i 2009 r. Wyniki dla terenu województwa lubuskiego pokazują, że w l. 1995-1999 szop pracz był obserwowany jedynie na terenach dzisiejszego Parku Narodowego „Ujście Warty” i w okolicach Rzepina. W latach 2000-2004 rozprzestrzenił się dodatkowo na Lasy Lubniewickie i tereny OSPWL Wędrzyn, pojawił się też w południowej części województwa w lasach między Gubinem a Żaganiem oraz nad Odrą w rejonie Nowej Soli, natomiast w latach 2005-2009 osiągnął zasięg zbliżony do podawanego przez IOP oprócz terenów leśnych między Odrą a Pliszką oraz rejonu Świebodzina i Międzyrzecza. W ciągu kolejnych trzech lat rozprzestrzenił się na lasy między Odrą a Pliszką, jednocześnie z gwałtowną ekspansją tej populacji na południową część województwa zachodniopomorskiego (Okarma i in. 2012<sup>6</sup>).

Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o *gatunkach obcych* (Dz. U. z 2023 r. poz. 1589), dalej: „ustawy o IGO”, GDOŚ prowadzi Centralny Rejestr Danych o inwazyjnych gatunkach obcych (dalej: „IGO”). W rejestrze tym gromadzone są informacje o IGO stwarzających zagrożenie dla Unii (w tym o szopie praczu) oraz IGO stwarzających zagrożenie dla Polski. Fakt stwierdzenia obecności ww. IGO w środowisku należy niezwłocznie zgłosić wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta właściwemu ze względu na miejsce stwierdzenia danego gatunku. Zgłoszenia dokonuje się na piśmie utrwalonym w postaci papierowej lub elektronicznej, w szczególności na elektroniczną skrzynkę podawczą lub za pomocą poczty elektronicznej i zawierać ono powinno informacje:

- 1) imię i nazwisko albo nazwę oraz adres lub siedzibę, lub adres poczty elektronicznej, lub numer telefonu zgłaszającego;
- 2) nazwę IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii albo IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski;
- 3) liczbę okazów IGO lub określenie zajmowanej przez nie powierzchni, o ile jest to możliwe do ustalenia;
- 4) miejsce i datę stwierdzenia obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii albo IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski;

---

<sup>4</sup> Mysłajek R.W., Nowak S., Tomczak P. 2019. Stwierdzenia szopów praczy *Procyon lotor* w obszarze Natura 2000 „Jeziora Gościmskie”. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 75 (4): 318–320

<sup>5</sup> Gabryś G, Nowaczyk J., Ważna A., Kościelska A., Nowakowski K. & Cichocki J. 2014. Expansion of the raccoon *Procyon lotor* in Poland. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Acta Biologica* 21: 69-181

<sup>6</sup> Okarma H., Zalewski A., Bartoszewicz M., Biedrzycka A., Jędrzejewska E. 2012. Szop pracz *Procyon lotor* w Polsce - ekologia inwazji. *Stud. i Mat. CEPL* 33: 296-303

5) fotografię potwierdzającą obecność w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii albo IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski, w przypadku gdy została wykonana.

Informacje te są następnie przekazywane właściwemu organowi zgodnie z art. 16 ustawy o IGO i wprowadzane do Centralnego Rejestru Danych o IGO. Na podstawie tych zgłoszeń wprowadzono do ww. rejestru 35 stanowisk występowania szopa pracza w środowisku, dostępnych w odnośnej warstwie interaktywnej mapy ochrony przyrody w Polsce w prowadzonym przez GDOŚ Geoserwisie na stronie: <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy>. Najnowsze dane zamieszczone w tym serwisie (z wiosny i lata 2024 r.) mówią o występowaniu szopa pracza w następujących lokalizacjach w województwie lubuskim: w Nowej Soli (teren zielony wokół budynku Prokuratury Rejonowej), w Nietkowie (nad Zimnym Potokiem), w Wełmicach (nad dopływem Rytwiny z jeziora Wełmicko), w Babimoście (nad Gniłą Obrą) i w Skwierzynie (tereny zielone bazy wojskowej).

W tym miejscu warto wspomnieć o projekcie GDOŚ pn: *Opracowanie zasad kontroli i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych wraz z przeprowadzeniem pilotażowych działań i edukacją społeczną* (projekt dofinansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej nr POIS.02.04.00-00-0100/16-00). W ramach projektu określono m.in. stopień inwazyjności gatunków obcych w Polsce, w tym szopa pracza, przygotowano karty informacyjne o IGO, analizę dróg rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych z określeniem dróg priorytetowych oraz planów działań do wdrożenia, stworzono rejestr IGO, który był punktem wyjścia do stworzenia ww. Centralnego Rejestru Danych o IGO, przeprowadzono szereg działań informacyjno-edukacyjnych w mediach, wydano materiały informacyjne i edukacyjne, a także wyprodukowano i wyemitowano na antenie TVP1 filmy nt. inwazyjnych gatunków obcych roślin oraz zwierząt – w tym drugim mowa była np. o szopie praczu. Wiedza na temat IGO jest więc bardzo szeroka i konkretnie wykorzystywana.

**Ad. 2. „Czy Ministerstwo posiada informacje o rozprzestrzenianiu się tego gatunku w głąb kraju? Czy Ministerstwo kontroluje i analizuje wskazaną kwestię? Jeśli tak, w jaki sposób i jakie wnioski płyną z tych analiz?”**

Poza omówioną wyżej populacją w zachodniej Polsce, przynajmniej od 2009 r. obserwuje się ekspansję szopa pracza z Białorusi na Polesiu Lubelskim. W Polsce północno-wschodniej i centralnej, a nawet południowo-wschodniej od 2005 r. także stwierdzono występowanie szopa pracza, co świadczy, że gatunek ten kolonizuje już większość obszaru kraju. W centralnej i wschodniej Polsce jego ekspansja przebiega jednak wolniej niż w województwach graniczących z Niemcami, a część zgłoszeń może być skutkiem mylenia szopa z jenotem.

Szop pracz został wymieniony w rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) 2016/1141 z dnia 13 lipca 2016 r. *przyjmującym wykaz inwazyjnych gatunków obcych uznanych za stwarzające zagrożenie dla Unii zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014* (Dz. U. UE. L. 189 z 14.07.2016, s. 4). Zgodnie zaś z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w *sprawie listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów* (Dz. U. poz. 2649), szop pracz uznany został za inwazyjny gatunek obcy stwarzających zagrożenie dla Unii rozprzestrzeniony na szeroką skalę.

Zawarte w ustawie o IGO regulacje, które wdrażają rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych (Dz. U. UE. L. z 2014 r. Nr 317, str. 35), wskazują sposób postępowania i organy odpowiedzialne za prowadzenie działań zaradczych w stosunku do szopa pracza (szerzej w odpowiedziach na pozostałe pytania). Przez IGO rozprzestrzeniony na szeroką skalę należy rozumieć IGO, którego populacja wykroczyła poza etap naturalizacji, w którym populacja samopodtrzymuje się, i rozprzestrzeniła się, by skolonizować dużą część potencjalnego zasięgu, w którym może przeżyć i rozmnażać się. W przeciwieństwie do gatunków podlegających szybkiej eliminacji, które to znajdują się na wczesnym etapie inwazji, w stosunku do gatunków rozprzestrzenionych na szeroką skalę stosuje się środki, których celem nie musi być eliminacja gatunku ze środowiska, ale może być to także kontrola lub izolacja populacji. Podmiot odpowiedzialny za przeprowadzanie działań zaradczych, w zależności od sytuacji (w tym odległości od obszarów cennych przyrodniczo), podejmuje działania przewidziane prawem. Ich metody określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów (Dz. U. poz. 2649). Eliminacja ze środowiska może być realizowana metodami letalnymi – poprzez odstrzał z broni palnej bądź stosowanie środków farmakologicznych oraz metodami nieletalnymi – np. poprzez odtów i umieszczenie w obiektach izolowanych, jak azyły dla zwierząt. Dotychczas wydano zezwolenia na utworzenie i prowadzenie 17 takich azyli, a w 7 z nich może być przetrzymywany szop pracza.

Należy mieć na uwadze fakt, iż zwalczanie IGO, a w szczególności ssaków, jest zadaniem trudnym, pomimo prowadzenia działań edukacyjnych, często nieakceptowanym przez część społeczeństwa. Pokazują to choćby ostatnie wydarzenia związane z prowadzeniem działań zaradczych w stosunku do nuttii i bizona.

Kwestią analiz związanych ze zwalczaniem IGO zajmuje się także Państwowa Rada Ochrony Przyrody, która w ostatnim czasie wydała rekomendacje dotyczące zwalczania IGO. Jako opinie organu naukowego mogą one przyczynić się do zrozumienia przez społeczeństwo konieczności eliminacji IGO ze środowiska.

**Ad. 3. „Czy Ministerstwo planuje wprowadzić działania zaradcze w przedmiotowym obszarze? Jeśli tak, jakie i kiedy?”**

Jak wskazano powyżej, szop pracza został uznany za gatunek stwarzający zagrożenie dla Unii rozprzestrzeniony na szeroką skalę.

Zgodnie z art. 21 ust. 1 i 2 ustawy o IGO, działania zaradcze w stosunku do IGO rozpowszechnionego na szeroką skalę przeprowadza:

- 1) na obszarze tego parku narodowego - dyrektor parku narodowego;
- 2) na obszarze rezerwatu przyrody, z wyłączeniem lasów stanowiących rezerwat przyrody - właściwy regionalny dyrektor ochrony środowiska;
- 3) poza obszarami parku narodowego i rezerwatu przyrody:
  - a) Główny Inspektor Rybołówstwa Morskiego - na obszarze morskim,

- b) właściwy dyrektor urzędu morskiego - na obszarze pasa technicznego;
- 4) w lasach stanowiących rezerwat przyrody - właściwy dyrektor regionalnej dyirekcji Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe (po otrzymaniu od wójta, burmistrza albo prezydenta miasta stosownej informacji);
- 5) poza obszarami parku narodowego i rezerwatu przyrody (po otrzymaniu od wójta, burmistrza albo prezydenta miasta stosownej informacji):
  - a) zarządca nieruchomości - na nieruchomości stanowiącej własność Skarbu Państwa oraz na nieruchomości stanowiącej własność państwowej osoby prawnej,
  - b) podmiot władający będący osobą fizyczną albo inną niż państwowa osobą prawną, albo inną niż państwowa jednostką organizacyjną - na nieruchomości, którą włada;
  - 6) na obszarach innych niż wyżej wymienione właściwy wójt, burmistrz albo prezydent miasta.

Minister Klimatu i Środowiska ani GDOŚ jako organ przez niego nadzorowany nie należą do organów odpowiedzialnych za przeprowadzanie działań zaradczych względem IGO. W organach tych opracowano natomiast mechanizmy umożliwiające właściwym podmiotom prowadzenie działań zaradczych.

**Ad. 4. „Czy Ministerstwo planuje przeprowadzić kampanię informacyjną na temat szopa praca, która zawierałaby m.in. informacje o przenoszonych przez ten gatunek patogenach czy wskazówki, jak zachować się w kontakcie ze zwierzęciem?”**

GDOŚ planuje realizację projektu pn. *Wdrażanie Planu działań dla priorytetowych dróg przenoszenia inwazyjnych gatunków obcych*, finansowanego ze środków programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027. Jego głównym celem operacyjnym będzie wypełnienie zobowiązań wynikających z przyjętego Uchwałą nr 133 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. dokumentu pn. *Plan działań dotyczący priorytetowych dróg przenoszenia inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii lub inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski pn.: "Ucieczka gatunków roślin ozdobnych z niekomercyjnych upraw ogrodniczych" oraz "Ucieczka gatunków zwierząt domowych, gatunków akwarystycznych i terrarystycznych"*. W planie tym wskazano szereg działań, których wdrożenie pozwoli na poprawę stanu różnorodności biologicznej poprzez zapobieganie niepożądanemu oddziaływaniu, ograniczenie niezamierzonego wprowadzania i rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych oraz minimalizowanie i łagodzenie skutków negatywnego wpływu tych gatunków. Planowany do realizacji projekt będzie stanowić zarazem kontynuację i uzupełnienie projektu nr POIS.02.04.00-00-0100/16 pn. *Opracowanie zasad kontroli i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych wraz z przeprowadzeniem pilotażowych działań i edukacją społeczną* realizowanego przez GDOŚ w latach 2016-2023.

Wśród wielu przewidzianych do wykonania działań projektowych planowana jest realizacja zadania pn. *Ogólnopolskie działania informacyjno-edukacyjne na podstawie założonej/opracowanej strategii komunikacji o gatunkach inwazyjnych*. Zadanie to polegać będzie na przeprowadzeniu możliwie szeroko zakrojonej kampanii informacyjnej dotyczącej problematyki związanej z procesem inwazji biologicznych. Zakłada się, że jej realizacja przyczyni się do zwiększenia świadomości społecznej dotyczącej m.in. różnego typu

zagrożeń stwarzanych przez inwazyjne gatunki obce roślin i zwierząt, co z kolei uznawane jest za kluczowe dla skuteczniejszego ograniczenia rozprzestrzeniania się tych gatunków w naszym kraju. Szczegółowy zakres zadania zostanie doprecyzowany po opracowaniu strategii komunikacji o IGO (2025 r.), na podstawie której będą przeprowadzone wynikające z niej działania (lata 2026-2029).

Z wyrazami szacunku

Z up. Ministra

Mikołaj Dorożala  
Podsekretarz Stanu  
Ministerstwo Klimatu i Środowiska  
/ - podpisany cyfrowo/